

A jövőelmék stabilizálásának lehetőségei

1125 Budapest, Istvánhegyi út 59-61.

A mezőgazdasági tevékenység – természetnek való kitettségéből, a sok esetben speciális piaci viszonyokból, az általában változó szabályozási környezetből és a termékek gyenge érdekérvényesítő képességéből adódóan – kiugróan nagy kockázattal jár. A felmerülő kockázatok egy részét piac-szabályozási eszközökkel évtizedeken keresztül mérsékelni lehetett, de mára ezeket az eszközöket jórészt lepitették, és a helyüket – legalábbis részben – kockázatkezelési eszközök vették át. A termékek kiszolgáltatottságának és a termelés kockázatainak csökkenésére jelenleg igen korlátozottan állnak rendelkezésre intézkedések. Indokolt volna változtatni ezen.

Az Európai Unióban a jövődelméntabilizációs rendszer, addig az állattenyésztésben nincsenek ilyen eszközök. A MOZS fontosnak tartja, hogy az új uniós költségvetési ciklusban a Vidékfejlesztési Program része legyen egy hatékonyan működő, a termékek jóváértékelését célzó, mérsékelni képes kockázatkezelési eszköz. A kockázatkezelés jelenleg alkalmazott eszközöknek hazai tapasztalatai alapján a jövődelméntabilizációs alap megerősödése csak hosszabb távon érhető el – vagy az alap létrehozásakor alkalmazott állami ösztönzők segítségével.

GYORS ÉS EGYSZERŰ

A jövődelméntabilizációs eszköz alternatíváját jelentheti egy ártabilizációs rendszer kiakalmazása. Egy ilyen rendszerben a jövődelméntabilizációs eszközök helyét a termékek árak és a meghatározása helyett a termékek árak változását vehetjük figyelembe. Ennek a módszernek az az előnye, hogy gyors és egyszerű, valamint hogy a hatékonyabbá tételétől nem tünteti ki a módszert a termékek számára csak kis mértékű adminisztrációs terhet jelentene, és objektív módon, a termékekkel függetlenül mérhető faktorok alapján dölne el, hogy mikor van szükség jövődelméntalponzációra. A MOZS megküldte javaslatát az Agrár-minisztériumnak, amelyben felkérte az Európai Bizottsággal a jövődelméntabilizációs eszköz feltételeinek újragondolására. Együt-tal kezdeményezte, hogy az érintettek bevo-násával állítsanak fel egy munkacsoportot, amely kidolgozza a jövődelméntabilizációs közgyakorlatorientált átalakítására, illetve az ártabilizációs rendszer feltételeire vonatkozó elképzeléseket, és amely megfogalmazza EU-val egyeztetendő javaslatokat.

Le kell rövidíteni a stabilizációs rendszer működésbe lépésének időigényét is. Súlyos piaci zavar esetén nem jelent érdemi segítséget, ha fél-egy évbe telik, míg megnyílik a kom-penzációra való jogosultság. A jövődelméntabilizációs eszköz forrását biztosító pénzügyi alapot önjáróvá kell tenni, és el kell kerülni az olyan fedezetelvonó gyakorlatot, mint ami-lyen ma a kárenyhítési alaponál tetten érhető. (A NAK által működtetett országos jégkárme-gelőző rendszer működésével kapcsolatos költségeket az alapra terheltek, vagyis rend-szer költségeit a kockázatközösségben részt vevő termékek állják, miközben a jégelhárítás hasznát az önkormányzatok, az állam és más gazdasági szereplők is élvezik.)

Annak ellenére, hogy a MOZS már több-ször kezdeményezte, még egy pilot program sem indult el a 2014-2020-as ciklusban, pedig ez lehetővé tette volna, hogy tapasztalatainkra tegyünk szert a rendszer működtet-tésében, és az ennek során felmerülő prob-lémákat minél hamarabb kiküszöböljük. Első körben az állattenyésztési ágazatokban lenne a leginkább a bevezetésre, mivel ezeket a mezőgazdasági termeléshez kap-csoldó kockázatok két oldalról, azaz nemcsak az output, hanem az input oldalán, a takarmány biztosítása kapcsán is fenyege-tik. Emellett, míg a növénytermesztésben már működik a kétpilléres kockázatkezelési

ELKÉSZÜLT A JAVASLAT

Az Agrárgazdasági Kutató Intézet 2016-ban készített egy tanulmányt ennek az eszköznek az alkalmazási lehetőségéről, amely megállapította, hogy a hazai mezőgazdasági üzemek számára érdemi védelmet jelentene egy jövődelméntabilizációs mechanizmus működtet-tése. El is készült a bevezetését megalapozó törvényjavaslat – de ez soha nem lépett hatályba. Pedig a mezőgazdaságban a döntések jó részét kiszámíthatatlan, jövőbeli terméskértékek és piaci folyamatok ismerete nélkül kell meghozni, vagyis mindenképpen szükség lenne egy jól működő, a termékek jóváértékelésének stabilizálására szolgáló eszközre. Az Amerikai Egyesült Államok már régen ebbe az irányba mozdult el, és a kockázatkezelésnek ott már számos bevett eszköze van.

Olah Endre, a Mezőgazdasági Szervek és Termékek Országos Szövetségének (MOZS) főtanácsosa és Faragi Márton tanácsos átfogó elemzést készített a mezőgazdasági jóváértékelés stabilitásának lehetőségéről. Mint ebben kitéjtik, a kockázatok kezelésére vannak eszközök, például a több mint tíz éve működő kárenyhítési alap, vagy 2012 óta elérhető a biztosítási díjtámogatások rendszere is. Ez a kétpilléres konstrukció érdemi segítséget nyújthat a termékek kártól elcsúszó, illetve a termékek piaci anomáliák tompítása érdekében az EU lehetővé tette, hogy 2014-től, a kockázatkezelés új elemeként vidékfejlesztési programjuk keretében jóváértékelési-táji eszközt alkalmazzanak a tagállamok, ami minden ágazatban, a kiváló októli függetlenül lehetővé teszi a termékek újított jóváértékelésére és a termékek kompenzálására.